

I, 118.6.4).

Veher, V. veure

VEHICLE, pres del ll. *vehiculum* id., derivat de *věhěre* 'portar a sobre o en carruatge', 'transportar'. □ 1.^a doc.: *vehicul*, Lab. 1864; *vehicle*, 1904, Obrador; *DOrt*.

DERIV.: *Vehicular* [Lab. 1888]; *vehiculació*. Altres deriv. de *vehere*: *Vector* [Lab. 1888] 'el segment rectilini que va des d'un punt de referència (centre etc.) a un punt variable', del ll. *vector*, -*ōris*, 'el qui o el que porta damunt, o condueix, alg. c.'; *vectorial* (càlcul *vectorial* etc.) reclamat per Fontserè a Fabra c. 1925, que l'incloué així en el *Dfa*. *Vectació*. *Advecció*, *advectiu*, Fontserè i *Dfa*., id. id., *Convecció* (cf. *CONVEX*). *Evectió*, deriv. de *evehere* 'emportar-se'n'. *Invectiva* [Belv.], ll. *invectiva oratio* 'catilnària', deriv. de *invěhi* 'llançar-se o empendre-se-les contra (algú)'; *invectivat*. *Provectar* [-o Belv., -e Lab. 1840], del participi de *provehere* 'tirar avant o endavant', 'avançar'.

Vectigal [S. XIV], pres del ll. *vectigal*, -*ālis*, 'contribucions a l'Estat, arbitris, impostos' (pròpiament 'el que se'ns enduen'). El *DAG*. el troba el 1380 com una imposició que es cobrava de les mercaderies que passaven pel port de Bna.; *AlcM* en dóna altres dues cites dels Ss. XIV i XV. Són conegudes les qüestions que causà en el S. xv, entre les nostres ciutats i el rei, la imposició de vectigals regis. D'Aragó ho reporta Zurita, c. 1570 (mot estrany a la ll. cast.). Entre nosaltres prengué arrel, i hi resta localment en formes popularitzades: «Sent Matheu era cambiador, o d'aquests qui leván lo vitigal o general [«publicanus», *Vulgata*], e feya molts barats e falses mercaderies prestant a usura» mall., princ. S. xv (*BABL* VI, 143).

En alguns parlars gallecs [c. 1740] apareix en forma hereditària (Sarmiento, *Cat. Vo. Gall.*, 236v.), com a nom d'un 'saquet destinat a portar farina' (segurament a causa de les prestacions de farina als senyors terrals) en la forma *betegallo*. Entre els val., *vetigall*. Variants provinents del ll. tardà *vectigalium*; forma extreta de *vectigalia*, el pl. clàssic del ll. *vetigal* n.); entre valencians es diu popularment *dret de vetigall* 'el que es reconeix a tothom, en el camp, de menjar tanta fruita com volgués, a condició de no emportar-se-la a casa' (J. G. M., 1956). D'altra banda prengué allà (i a Tort.: *AlcM*) l'accepció figurada de 'molessia feixuga' en què l'usaren EnrValor (*vect.*) i Canyís: «yo fite ['afronto'] en un ro<d>al que s'entra en lo meu, y vullguera que no s'entrara, perquè podia fé una riba y aplanà la terra, y al plaure se fa un regalló... —Bartolo, axò del punchó és menesté que u arregles; vés a Munòve(r) y tresca—: perquè no sap vosté el *vetigall* de anà a llaurà y tení que llevà el aladre en el cavallet, pa no roçà lo seu» (p. 116).

VEI, del ll. *vīcīnus* id., derivat de *vīcus* 'barriada', 'llogaret, poble'. □ 1.ª doc.: orígens: *Homilies* etc.

En escrits arcaics la -c- no es mostra desapareguda del tot: «no només en la fase evanescent ð (representada

tada aproximadament per *d*, *s*, cf. n. 80 i 85 a *Hom.*, *EntreDL* I, 147): «N. Sr. nos o dix --- —Negú de nós, ço diñ, no enganàssem los altres, qar tals n'i à d'aicels qui cūidan enganar son *vedī* et *engā* si *elēx*», *Hom.*, 7r13 (en aquesta època s'usava *vei* amb el valor evangèlic d'el pròxim'),¹ «Lo rey Avalach --- avia --- gran g<u>er<r>a ab un seu *vasi*, ric Rey e apoderat», Reixac (*Q.*, 24.29). En el gascó del SE. la ð s'hi ha mantingut fins avui, en conformitat amb la fonètica allà normal: Comenge *bedīn*, f. *bedia* (-*io*) *Dupleich* (*Dict. St. Gaudens*), que també fou aranès, si bé avui hi predomina *beziñ*, com a Ribagoça. Però en general ja havia caigut del tot: «veedores e oidors P. de Çafont --- e d'altres moltz, que la vila dez Pui-Falchoner fou robada e trencada, que no romàs per comunimenz de baile ni de *veins* --- tot això --- fo fait per R. de Monçor ---», C. de Tremp, a. 1242 (*PPujol, DocVgUrg.*, 8.49).

També en Lluell etc. «Los *vejns* li digueren que ja havia 4 dies que'l mesell era mort e soterrat», «de la qual cosa se meravellaven alguns de sos *veyins* con ell, stant ten pobre, prenia en si tan gran plaer», c. 1400 (*Eiximplis*, recull Ag. II, 17; I, 209). El fem. *veina* ja en BMege, i registrat per lexicògrafs, tant en fem., des de JnEsteve [1473, *LiEleg.*] com en masc. [Busa-N.]. Amb caràcter adj. i com a sinònim de 'proper', ja en Lluell i JoMartorell: «En lo principi yo no sabí descobrir la poca amor que en la Exc. Va. tinc coneguda --- Oh cruels fats, per què-m liberàs de les mans de aquell --- cavaller --- de les Viles Ermes, puix sabíeu que la mort ab tan gran pena me era *vehina*, car --- donzella --- virtuosa me haja rompuda la fe ---» (Ag. III, 6.5). «La altre plassa és *vehina* a dos carrerons o travessies, que traухen a la iglésia ---», B. d. Maldà (*Excurs.*, p. 116). «Diu missa 'l bisbe-monjo per Gentil / --- / De Sant Galdric en la *vehina* altura / enfondeix l'ermità una sepultura, / ---», *Cani-gó* IX, 38a.

Mot de la llengua de sempre i de tot el domini, des del Segura fins als Alts Pirineus («un home que *éz beñ méu*» Àreu de V. Ferrera, *bəji* Tor, «*aget om é l meñ beñ*» Farrera, 1932-3). El mot llatí fou heretat per totes les llengües romàniques, pertot amb la primera *ī* mudada en *e*, canvi que potser ja venia del llatí vulgar, on és degut a dissim., no pas a dialectalisme itàlic (com alguns havien cregut, atès que podia correspondre-li *Ī* en osco-umbre, venint *vicus* de l'indoeur. *woikos*), com ja raonà M-Lübke (*ASNSL* CXXIV, 382).

La forma arcaica amb consonant conservada, i pron. més tard amb -z-, obeint a la grafia d'arcaics textos legals, s'ha mantingut *vesi* fins avui a les Illes i a Ribagoça, en el pla vulgar de llengua. Allà és comú a totes tres (eiv. «*vesi*: vecino», PzCabr.; men., Moll, *AORBB* IV, 113). Però l'ús mallorquí, usant-lo de preferència en les accs. d'abast legal o administratiu, mostra encara rastre de l'origen peculiar d'aqueixa variant: «a Mall. *vəzi* com a sinònim de 'domiciliat'» (*BDLC* IV, 293). Com m'explicava Miq. Arbona, amb referència especial a Sòller, és sobretot en frases com «*əz vəzinz d əkəstə vila, d əkəstə pərfəkiə*» i és la frase con-